

קובץ
העדות וביאורים
בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆
בפס"מ. רמב"ם. נגלה וחסידות

וארא
כ"ד טבת
גליון יז (תכו)

יוצא לאור על ידי
תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה
417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק
שנת תשמח, תהא שנת חירות משיח - שנת הקהל
שמונים וחמש שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

1944

1944

1944

1944

1944

1944

1944

1944

1944

1944

1944

1944

1944

1944

1944

ב"ה, עש"ק פ' וארא, שנת תשמח, שנת הקהל.

ת ו כ ן ה ע נ ל נ י ם

שיחות

מתים מרמז ענין המיתה.....ה

שינוי דפוס ברש"י עה"פ א, ז ד"ה וישרצו.....ז

לקוטי שיחות

למה הצריכו הבעש"ט והמגיד לומר לאדה"ז "כיון שהתחלת
אל תפסיק".....ז

פשוטו של מקרא

בפרש"י עה"פ (וד"ה):

ו, ב בד"ה וידבר אלקים אל משה.....לא

ו, ד בד"ה וגם הקמתל את בריתל.....לב

ו, ט ארליכות רש"י ע"פ הדרש.....לג

ו, לב בד"ה ואיך לשמענל פרעה.....לד

ו, לג שתילקת רש"י.....לד

שם, בד"ה ואל פרעה מלך מצרים.....טו
ו, יד בד"ה אלה ראשי בית אבותם.....טו
ז, א בד"ה יהי' נביאך.....טו
ז, ג בד"ה ואני אקשה.....יז
ז, ט בפסוק.....יט
ז, יא בד"ה בלהטיהם.....יט
ז, כב בד"ה ויחזק לב פרעה.....כ
ח, יח בד"ה והפלתי.....כ
רשלמת ביאורי כ"ק אד"ש בפירש"י דפ' בא.....כא

שונות

הערות על סידור עם דא"ח.....כג
הערות במפתח ענינים מכ"ק אד"ש.....כו
הערה ברמב"ן עה"ת.....כז
בני קטורה.....כז
אני מעיר את השחר ואין השחר מעורר אותי.....כח
בדין קבלת שבת בעת הדלקת נרות שבת.....כט

ש י ח ו ת

א. בשיחת ש"פ שמות (הנחה בלה"ק סכ"ט) נתבאר ש"ש רש"י "נאקתם, צעקתם, כמו מעיר מתים ינאקו" (איוב כד, יב), כוונתו, להדגיש ש"נאקתם" היא (לא רק צעקה סתם, אלא) צעקה הקשורה עם **מיתה**, ובנדו"ד, "נאקתם" על מיתת התינוקות, ובלשון רש"י - "שוחט תינוקות".

ושמעתי מקשים על זה, הרי, הפירוש "מעיר מתים ינאקו" - "מתים" בשוא (ולא "מתים" בצירי) - "הם בני אדם" (ראב"ע ומצודות), "מן העיר יאנחו אנשים מגודל חמסם" (מצו"ד), כמפורש גם ברש"י (דברים ב, לד) "ונחרם את כל עיר מתם", "אנשים", ובפירוש"י באיוב: "מתים" וטובי' של העיר (בני אדם חלים) ינאקו מחמת אותן האונסין" (שהרי על "מתים" בצירי לא שיך לומר "ינאקו", יצעקו), ועפ"ז, בתיבות שמביא רש"י לראי' - "מעיר מתים ינאקו" - לא מדובר על צעקה בגלל **מיתה**?

ולפענ"ד, יש לתרץ בשתיים:

א) אע"פ שהפירוש "מעיר מתים" (בשוא) ינאקו" הוא **אנשים**, מ"מ, יש לדרשו גם מלשון **מיתה**, כאילו נאמר "מתים" (בצירי), וראי' לדבר - מפירוש המדרש (שמו"ר עה"פ): "וישמע אלקים את נאקתם, נאקת **החללים**¹, כמה דתימא (יחזקאל ל, כד) ונאק נאקות חלל, וכמה דתימא מעיר **מתים** ינאקו", הילינו, שהמדרש מפרש "מעיר מתים (ינאקו)" מלשון **מיתה**, וכמ"ש בפ"י עץ יוסף: מתים ינאקו, המ"ם בשב"א, ודרש כמו מתים המ"ם בצירי².

1) אלא שרש"י מפרש "נאקתם, צעקתם", הילינו, לא נאקת החללים (התינוקות), אלא נאקת (צעקת) **בנ"י**, ולכן, לא הביא ראי' מהפסוק "ונאק נאקות חלל" **שביחזקאל** (לפני הפסוק "מעיר מתים ינאקו" שבאיוב), כי, ביחזקאל מדובר אודות נאקת החלל עצמו, משא"כ באיוב שהפירוש ד"מתים" הוא אנשים, אלא, שיש לדרשו גם מלשון **מיתה**, כלומר, שהאנשים צועקים בגלל ענין של **מיתה**.

2) אבל בפ"י מהרז"ו כותב: "וס"ד ונפש חללים תשוע, שהנאקה ג"כ על חללים", הילינו, שעיקר ההוכחה היא מסיפא דקרא, כי, "מתים" פירוש אנשים.

[ויש לעיין בשורש התיבות - מדוע נקראים "אנשים" בשם "מתים" (בשוא)].

ב) הכוונה בהשירה אינה לפרש "מעיר מתים" (בשוא) ינאקו" מלשון מיתה, אלא, רק **לרמז** לנאקה על ענין של מיתה, כמובן ע"פ העיון בתוכן הכתוב (אף שבתבות שמביא רש"י לא נזכר ענין של מיתה).

ובהקדמה:

כדי לפרש "נאקתם, צעקתם" - אין צורך להרחיק עד איוב, כי, הלשון "נאקתם" עצמו (לא רק "ינאקו") מופיע גם **בשופטים** (ב, יח), **ובאותו סגנון כמו כאן** ("וישמע אלקים את נאקתם ויזכור גו'") - "כי ינחם ה'" (מתנחם להם על הרעה) **מנאקתם** (מפני נאקתם העולה לפניו) מפני לוחציהם ודוחקיהם".

ומה שהביא רש"י הראי' מהפסוק "מעיר מתים ינאקו" - י"ל, שכוונתו **לרמז** (בהמשך לפירושו שמלך מצרים הי' שוחט תינוקות כו') שהנאקה **כאן** היא (לא על עבודת פרך, "לוחציהם ודוחקיהם" סתם, אלא) על שחיטת התינוקות, ע"ד הנאקה שאודותי' מדובר בפסוק "מעיר מתים ינאקו", כמובן מהמשך הכתוב ("ונפש חללים תשוע").

ואין להקשות מדוע לא הביא רש"י המשך הכתוב "ונפש חללים תשוע" (ואפילו לא רמזו בהוספת "וגו'") - כמו שאין להקשות מדוע לא פירש רש"י "צעקתם על התינוקות" (על החללים) - כי:

רש"י מפרש הפירוש דתיבת "נאקתם" (תיבה שאינה ידועה להבן חמש) "**צעקתם**", כלומר, צעקה בכלל, לאו דוקא צעקה על מיתה [כמו "נאקתם" בשופטים **שאינה** בגלל מיתה, אלא "מפני לוחציהם ודוחקיהם"], אלא, שבהבאת הראי' מהפסוק "מעיר מתים ינאקו" (דוקא) בא רש"י **לרמז** (רמז בלבד) לכן חמש - שירצה לעיין באיוב - שכמו שבאיוב מדובר אודות נאקה על מיתה, כמו כן הנאקה **כאן** היא (לא על עבודת פרך בכלל, אלא) על ענין של מיתה (שחיטת התינוקות).

ולכן לא יכול רש"י להוסיף את המשך הכתוב "ונפש חללים תשוע" (ואפילו לא להוסיף "וגו") - כדי שלא לתת מקום לטעות שהפירוש דתיבת "נאקתם" הוא צעקה על מיתה (שהרי מצינו לשון זה גם בצעקה "מפני לוחציהם ודוחקיהם" בלבד), ולכן מפרש "נאקתם צעקתם, כמו מעיר מתים (אנשים) ינאקו", ותו לא מידל, ואילו הרמז לצעקה על מיתה אינה אלא בכך שבחר בפסוק זה דוקא (ולא בפסוק דשופטים), כפי שיראה הבן חמש כשיעלין בתוכן הכתוב שמביא רש"י.

הרב דוד פלדמן

ב. בנוגע לרש"י שמות א, ז, שביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות קודש דש"פ שמות -

הנה בדפוס ראשון ושני ובעוד דפוסים ראשונים הגי' "שישה ששה בכרס אחד" וראה בספר יוסף הלל מה שכתב ע"ז.

בדפוס שני ובדפוס אישאר יש הוספה וז"ל "שנאמר פרו וישרצו וירבו כל אחד ואחד שנים הרי ששה".

ובגליון הוספה בכת"י "שמה תאמר לא היו גדולים בקומה כמנהג תאומים, "וירבו שמה אין בהם כח" ויעצמו שמה תאמר כשאר בני אדם: במאד מאד מכל בני האדם כד"א והאיש משה עניו מאד מכל בני האדם".

הרב אהרן חיתריק

- תושב השכונה -

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ג. בלקו"ש ל"ט כסלו תשמ"ח, מביא מה שמסופר (בית רבי ח"א פט"ז בהערה), שבהיות רבינו הזקן במאסר, באו פ"א רבותיו מעלמא דקשוט - רבו הרב המגיד והבעש"ט נ"ע. ושאל אותם רבינו הזקן למה מגיע לו שישב במאסר ומה תובעים ממנו? והשיבו לו, שנתחזק עליו הקטרוג על שאומר דברי חסידות הרבה ובגילולי כו', ושאל אותם: וכאשר אצא

מכאן האם אפשר לקבוע דברי חסידות? והשיבו לו: כיון שהתחלת אל תפסיק, ואדרבה, לכשתצא תאמר יותר. ע"כ תוכן הסיפור -

וע"ש מה שמקשה, דלכא' קטרוג **מסוג זה** כבר ה' בזמן נשיאותו של הה"מ, כמ"ש ב"התמים" (ח"ב ע' מט [עב,א]), אגרות קודש אדמו"ר מהוריל"צ (ח"ג ע' שכו ואילך) ועוד; שפעם "מצאו כתב של חסידות שהתגלגל במקום בלתי ראוי כו' ונעשה קטרוג למעלה וכו' ורבינו הזקן ביטל את הקטרוג ע"י שהביא משל מן מלך שנחלה במחלה מסוכנת וכו'.

ועפ"ז אם בימי המגיד ביטל אדה"ז את הקטרוג ע"י ההסברה שהפצת החסידות הוא ענין של **פקוח נפש** שנוגע להצלת חייו של בן המלך, עאכ"ל כשעבר עוד שלב ב"ירידת הדורות" שהפצת חסידות הוא ענין של פקוח נפש, וא"כ איך התעורר שוב קטרוג, עד שנעשה אצלו ספק שאולי צריך למנוע מדברי חסידות, והוזקק להוראה ש"אדרבה, לכשתצא תאמר יותר"? - וע"ש התירוץ (וכדלקמן).

והנה במענה של הרב המגיד והבעש"ט נ"ע ש"השיבו לו: כיון שהתחלת אל תפסיק, ואדרבה, לכשתצא תאמר יותר" לכא' מיותר מה שאמרו: "כיון שהתחלת אל תפסיק" - דלכא' הול"ל רק: "אדרבה, לכשתצא תאמר יותר"?

ויתירה מזו: מהלשון "כיון שהתחלת אל תפסיק" משמע לכא' ש'אם לא ה' מתחיל למר דברי חסידות הרבה ובגילוי, בכלל לא ה' מעודדים אותו לומר חסידות ולא "לכשתצא תאמר יותר", ואינו מובן לכא', איך זה תלוי בזה ש"כיון שהתחלת אל תפסיק"? ובפרט שמדובר בענין הפצת החסידות, שהוא ענין של **פקוח נפש** שנוגע להצלת בן המלך וכו' כנ"ל. (ולע"ע לא מצאתי שיעורו בזה).

ונראה לבאר עפ"ש בהמשך המבואר בלקוטי שיחות דילן, שמאריך בענין ב' הטעמים שבדורות האחרונים מצוה לגלות זאת החכמה, ושבהתאם להחילוק בין ב' הביאורים **בטעם** גילוי פנימיות התורה בדורות האחרונים, ישנם שני אופנים גם באופן הגילוי, ע"ד ב' האופנים שבנגלה דתורה - משנה וגמרא.

ומסיק: "ויל"ל ששני אופנים אלו באופן הלימוד, תלולים בב' הטעמים הנ"ל. ע"פ הטעם משום "עת לעשות לה'" בשביל פיקוח נפש (ברותניות) מפני התגברות החושך וירידת הדורות - מספיק גילוי פנימיות התורה באופן של נקודות ובקיצור בתכלית כי גם "נקודה" של פנימיות התורה, "המאור שבה" בכחה להתיות נפשות (וכיון שזה מספיק - הרי אין לגלות יותר).

משא"כ גילוי פנימיות התורה כדי "ליישר ישראל להכין לבם" לגילוי פנימיות התורה שהיא "באותו זמן" - הרי כיון שאז תהי' השגה גמורה בקדושת השם "כפי כח האדם" ועד "כמים לים מכסים" (ל' הרמב"ם הל' מלכים ספ"ב), הרי מובן, שגם ההכנה לזה בדורות האחרונים צ"ל ע"ד זה דוקא.

וע"פ כל הנ"ל יתבאר היטב הסיפור הנ"ל. . . שעניני חסידות שנתגלו ע"י הבעש"ט והמגיד ותלמידיהם הם באופן של "נקודות" ובקיצור, ע"ד לשון המשנה שהוא דבר קצר, משא"כ ביאור הענינים שבתורת חסידות חב"ד שנתגלה ע"י רבינו הזקן הוא באופן של הרחבה ושקו"ט. . . ושנינו זה באופן גילוי תורת החסידות, י"ל שהוא שגרם לקטרוג החדש על רבינו הזקן, גם לאחר שנתבטל הקטרוג על המגיד ע"י הסכרת המשל משחיקת אבן יקרה. . . [כז] גילוי החסידות באופן של נקודה, ע"י הבעש"ט והמגיד ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לדורות - הועיל ופעל להחיות את בן המלך, והעמיד יראים ושלמים לאלפים ולרבבות כו', אבל כאשר רבינו הזקן התחיל לגלות. . . באופן של הרחבה. . . נתחדש הקיטרוג. . . שהרי גילוי החסידות באופן של הרחבה בהכנה והשגה דתורת חב"ד אינו (לכאורה) דבר המוכרח להצלחת חייו של בן המלך.

וי"ל שזהו הטעם שנתעורר ספק אצל רבינו הזקן שאולי צריך להפסיק מגילוי דברי חסידות באופן כזה, וע"ז הורו לו רבותיו, שע"י מסירת נפשו וישיבתו במאסר פעל למעלה שיוכל להמשיך לגלות דברי חסידות באופן של הרחבה, "ואדרבה, לכשתצא תאמר יותר" - כדי "ליישר לישראל ולהכין לבם" לגילוי "סוד טעמי" ומסתור צפונותי" של תורה שיתגלו בביאת המשיח ועד כמים לים מכסים" עכ"ל.

ולפי"ז יתכן להבין גם מה שאמרו הבעש"ט והה"מ נ"ע: "כיון שהתחלת אל תפסיק", כי באמת תורת חסידות חב"ד שנתגלה ע"י רבינו הזקן אינו זקוקה כדי להחיות את בן המלך (כי לזה מספיק גילוי החסידות באופן של נקודה) - אלא שהוא לענין אחר לגמרי, כדי "ליישר ישראל ולהכין לבם" לגילוי פנימיות התורה שיהי' "באותו הזמן" וכו' - ואולי, שאדה"ז הקדים בזה בזמן, בבחי' "אחישנה", וגרם להקטרוג כנ"ל, ואולי הבעש"ט והה"מ סברו שרק בבחי' "בעיתה" צריכים בגילוי תורת חב"ד - אלא שאמרו: "כיון שהתחלת אל תפסיק" וע"י מסירת נפשו ושיבתו במאסר פעל למעלה שיוכל להמשיך לגלות דברי חסידות באופן של הרחבה "ואדרבה, לכשתצא תאמר יותר", וא"ש.

הרב ישכר דוד קלויזנר
- נחלת הר חב"ד -

פ ס ו ט ו ש ל מ ק ר א

ד. בפרק ו פסוק ב': "וידבר אלקים אל משה - דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעת לעם הזה".

צריך עיון מאיזה תי' למד רש"י שדבר אתו קשות.

אם כפי שפי' המזרחי מובא בשפ"ח שהדיוק הוא מתי' "אלקים" למה מביא תי' "אל משה", וגם הגו"א כתב שאין הדיוק מתי' "וידבר" וכ"כ הרבה מפרשים ומובא גם בשפ"ח דהרבה פעמים כתיב בתורה וידבר ה' אל משה ואין פירושן לשון קשה.

וכן התי' "וידבר אלקים" נמצא כבר לעיל בפרשת נח, טו "וידבר אלקים אל נח" ורש"י אינו מפרש שם שזה ענין קשה, ואין שייך שם הפי' דלשון קשה.

במדרש לקח טוב כתב שעד כאן נכתב רק "וילאמר", וכשאמר משה והצל לא הצלת את עמך מיד התחילה מדת הדין, נראה שהדיוק הוא מתי' "וידבר".

בדפוס הראשונים דפוס ראשון ושני (אלקבץ), דפוס אישאר (דפוס ו) מתחיל "דבר אתו משפט" ואין שום תי' מהפסוק, (ברלינר, שעוועל, וביוסף הלל, לא העירו על שינוי זה).

ואולי אפשר לפרש לפי מה שכתוב בלקח טוב הנ"ל, ובמדרש הגדול, שמדת הדין התחיל מיד כשאמר למה הרעת לעם, קודם הדיבור "וידבר", וכלשון המדרש הגדול מן הדין ההוא אתה ראוי לשטיפה מיד, אבל מה אעשה לך בעל הרחמים אני.

אבל לפי זה עוד צריך עיון הי' לו להעתיק כל הפסוק עד תי' "אני ה'", וצ"ע.

ואולי אפשר לומר עוד, שעל פי פי' רש"י אין כאן התחלת ענין חדש, שזה מענה על "למה הרעות לעם הזה" (ראה בארוכה בלקוטי שיחות ח"ב ע' 85, וראה שם הערה

17). *

ופרש"י אינו על תי' "וידבר . . אלקים", אלא על הענין, וזהו כמו שנדפס בדפוסים הראשונים.

*

וכן הוא בכמה התחלת פרשיות בדפוסים הראשונים שלא העתיקו התחלת התיבות מהפסוק, וברובם זהו מדויק, ועל ידם אפשר לפרש כמה קושיות על רש"י.

ולא מצאתי מי שיעמוד על זה, ואף ברלינר, וביוסף הלל שהיו דיוקנים, לא העירו ע"ז. (שעוועל, לא דיוק בכלל אף לדפוס ראשון שהי' לפניו, וברוב עשה נוסח משלו, בלי להעיר על השינויים ששינה).

הרב אהרן חילטריק
- תושב השכונה -

ה. א) בפירש"י ד"ה וגם הקמתי את בריתי (ו, ד):
...הצבתי והעמדתי בריתי ביני וביניהם, עכ"ל.

ב) ובפירש"י ד"ה וגם אני (ו, ה): כמו שהצבתי והעמדתי הברית יש עלי לקיים, לפיכך שמעתי את נאקת בנ"י הנואקים, עכ"ל.

ג) ובד"ה (שלאחר זה) אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר: אותו הברית, עכ"ל.

* ויש להוסיף בזה שבפסוק ו, א כתיב "ויאמר ה' אל משה" וכאן בפסוק ו, ב - שבא תיכף ובסמיכות לאחר פסוק הנ"ל אומר "וידבר אלקים אל משה", וכאן קשה בשנים למה בכלל צריכים תיבות אלה הלא יכול להמשיך בלא זה, וגם למה משנה ובשנים וידבר (במקום ויאמר) אלקים (במקום הוי') ולכן מדייק רש"י שדיבר אתו משפט.

המערכת

(ד) ובפירוש"י ד"ה לכן (ו, ו): ע"פ אותה השבועה, עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) למה אומר רש"י בד"ה (ד): "(ע"פ אותה) השבועה" שבועה מאן דכר שמע, ובכלל ג' ד"ה של רש"י לפנ"ל זה מזכיר לשון ברית ולא לשון שבועה, ולכאורה גם כאן ה' לו לרפש "(ע"פ אותה) הברית".

(ב) מהו כפל הלשון (לכאורה), "הצבתי והעמדתי" שרש"י מזכיר בד"ה א' וב' ולכאורה היינו הך.

(ג) בד"ה ג' למה מעתיק רש"י תיבות: אשר מצרים מעבידים אתם מן הפסוק, והלא אינו מפרש רק תיבת "ואזכר".

ולמה אין רש"י משתמש בלשון הרגיל בנוגע לברית דהיינו "כריתי".

וגם מהו הפירוש במה שרש"י אומר בד"ה ב' "כמו שהצבתי", ולכאורה ה' מתאים יותר לומר ו"מאחר שהצבתי".

(ד) ובכללות הענין צריך להבין:

בפרשת שמות מצינו שהפציר הקב"ה במשה לילך אל פרעה שישלח את בני ישראל מארצו, ואינו נזכר שם אפילו פעם אחת ענין ברית בין הבתרים. וכשמשה רבינו אמר שם (ג, יא): "...ברש"י, וז"ל: ...מה זכו ישראל שתעשה להם נס ואוציאם ממצרים עכ"ל, למה לא ענה לו הקב"ה "הצבתי והעמדתי ברית ויש עלי לקיים".

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

ו. בפרשתינו ו, ט מאריך רש"י בכלל של פשוטו של מקרא, וקורב ללשון זה כתב גם בפ' בראשית ג, ח ובפ' וישב לז, ב,

ובמשפטים כג, ב.

יש עוד מקומות שרש"י כתוב בקיצור כמו "לפי פשוטו" "כפשוטו" וכו'.

הנני שואל מהקוראים אם ידוע כללים מתי כותב רש"י כמו בפסוק זה, שמאריך בהמשך סדר הפסוקים על פי דרש, כמו כאן, ולפעמים, הוא מביא המדרש רק לפסוק אחד, ומוסיף "לפי פשוטו" או כדומה.

הרב אהרן חיתריק
- תושב השכונה -

ז. בפרק ו' פסוק יב מפרש רש"י בד"ה "ואיך לשמעני פרעה - זה אחד מעשרה ק"ו שבתורה...".

ולכאורה מה זה שיך לפשוטו של מקרא שרש"י צריך להגיד זה? ועד"ז בכל העשר ק"ו מפרש כך.

הת' אברהם אשר בעלינאוו
- תלמיד בישיבה -

ח. בפרק ו' פסוק יג "וידבר משה לפני . . . ואני ערל שפתים".

וצריך להבין:

(א) לכאורה לאחר שמוספר בתורה בפרק ד פסוק יא אך שהקב"ה הסיר טענה זו של משה, באמרו: "(ולאמר ה' אליו) מי שם פה לאדם...". - איזו מקום יש למשה רועה ישראל לחזור על טענתו עוד פעם לפני הקב"ה? - ורש"י אינו מעיר ע"ז כלום.

(ב) גם צריך להבין מה ששם בפרק ד אמר משה "כי כבד פה וכבד לשון אנכי", וכאן שינה לשונו באמרו "(ואני) ערל שפתים"? ורש"י אינו מעיר ע"ז כלום.

הת' דוד אזולאי
- תות"ל 770 -

ט. בפרק ו' פסוק יג מפרש רש"י בד"ה וואל פרעה מלך מצרים - צום על דבר ישראל ועל שליחותו אל פרעה ודבר הציווי מהו וכו'".

ולכאורה ע"פ כללי (כ"ק אדמו"ר שליט"א ב) פירש"י עה"ת סדר הרגיל דרש"י הוא שמביא תחילה את המתאים לפשוטו של מקרא, ורק אח"כ במקרים מסוימים (ראה בהכללים) מביא "מדרש", וא"כ מדוע שינה רש"י מדרכו הרגיל בפירושו עה"ת והביא כאן ה"מדרש" לפני ה"פשוטו של מקרא"?

ועוד - מכיון שפי' הפשוט שרש"י מביא כאן מפרש גם כן את רש"י ד"ה ויצום אל בני ישראל הי' לו לרש"י לכתוב כל זה בד"ה אחד או עכ"פ להביא פי' הפשוט גם (והעיקר) בד"ה ויצום וכו'?

הת' אברהם אשר בעלינאוו
- תלמיד בישיבה -

י. בפסוק (ו, יד) פירש רש"י "מתוך שהוזקק ליחס שבטו של לוי עד משה ואהרן בשביל משה ואהרן התחיל ליחסם וכו'".

ולכאורה הא גופא קשה מדוע להפסוק ליחסם דוקא כאן. וראה רש"י בד"ה הקודם.

ישיבת חנוך לנער
- שיעור ו' -

לא. בפירש"י ד"ה יהי' נביאך (ז, א) ... וכו' כל לשון נבואה אדם המכריז ומשמיע לעם דברי תוכחות והוא מגזירת נביא שפתים (ישעי' נז, יט), ינוב חכמה (משלי י, לא), ויכל מהתנבאות דשמואל (שמואל א י, יג) וכו', עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) מהו כוונת רש"י בראי' זה שמביא משמואל, והלא מצינו לשון נבואה גם בחומש, כמה פעמים.

ובספר שמואל גופא באותו מעשה שרש"י מביא ראי' משם כתיב כמה פעמים לפני זה, לשון נבואה:

(פסוק ה): ...והמה מתנבאים.

(פסוק ו): והתנבית עמם וגו'.

(פסוק י): ...ויתנבא בתוכם.

(פסוק יא): עם נבאים נבא וגו'.

(ב) למה אומר רש"י: "(ויכל מהתנבאות) דשמואל" ולכאורה כוונתו של רש"י לציין מקומו של פסוק זה, שהרי הפסוק עצמו מדבר בנוגע לשאול, ואין דרכו של רש"י לציין מקום של פסוק באופן זה.

וכמו שרואים ברש"י זה גופא, שמביא ראי' גם מישעי' ומשלי, ואינו אומר "(מגזירת נלב שפתים) דישעי'", או "(ינרב חכמה) דמשלי".

ולמה צריך לג' ראיות, והראי' משמואל מביא לאחרונה.

(ג) בנבואה יש כמה אופנים:

יש נבואה שהנביא אומר עתידות, ויש שהנביא אומר תנחומים, ויש הנביא אומר תוכחות, והרי רש"י אומר כאן: "כל לשון נבואה", ואם כן למה מסיים רש"י: "...אדם המכריז ומשמיע תוכחות."

ועוד, רש"י מביא ראי' מפסוק ויכל מהתנבאות, והרי שם לא נתפרש מה נלב שאול, ועכ"פ מפשטות הכתובים שם לא משמע שזה ה' דוקא דברי תוכחות.

(ד) למה אומר רש"י: "המכריז ומשמיע", ואינו אומר: "(אדם) המדבר".

ה) למה אומר רש"י: "לעם", הר"י יש כמה נבואות שהנביא בא אל **היחיד** ואומר לו נבואה, ואינו באופן שהוא "מכריז ומשמיע לעם".

ועל דרך שהי' בעניננו **גופא**, שאין הכרח לומר שהי' באופן של "מכריז ומשמיע לעם", ולכאורה על פי פשטות, בא משה ואהרן ודיברו רק לפרעה, בפני שרי פרעה, והי' יכול להיות זה גם בחדר לפניו מחדר.

*

יב. בפירש"י ד"ה ואני אקשה (ז, ג): מאחר שהרשיע והתריס כנגדי וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי כוכבים לתת לב שלם לשוב טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי ותכירו את גבורתי וכן מדתו של הקב"ה מביא פורענות על רשעי עובדי כוכבים שישמעו ישראל וייראו שנא' הכרתי גוים נשמו פנותם וגו' אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר, עכ"ל. עיין בשפ"ח, הרא"ם, וגו"א.

אבל לכאורה עדיין אינו מובן:

א) למה ממשיך רש"י [לאחר שאומר "טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי" - **שבה מסיים** לכאורה הסברו למה הקשה הקב"ה את לב פרעה], - "ותכירו את גבורתי", מה מכריח רש"י להוסיף ענין זה, הלא כל הענין מובן לכאורה בלי הוספה זו.

ורש"י אינו מסתפק בזה, וממשיך עוד: "וכן מדתו של הקב"ה וכו'", מה מכריח רש"י לפרש כל **האריכות** הזו, ונניח שזה לא הי' **מדתו** של הקב"ה, ונהג באופן כזה, רק בנוגע לפרעה, הי' גם כן מובן. (ראה שיחת ש"פ וראו תשמ"ו. ואולי עפ"ז מבואר כמה מהשאלות שלאח"ז).

ב) עיין בפירש"י בפרשת בשלח ד"ה ואכבדה בפרעה (יד, ד), וז"ל: כשהקב"ה מתנַקם ברשעים שמו מתגדל ומתכבד וכן הוא אומר ונשפטתי אתו וגו' ואחר כך והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי וגו' ואומר שמה שבר רשפי קשת ואחר כך נודע ביהודה אלקים נודע ר' משפט עשה, עכ"ל.

והנה יש כמה שינויים בין ב' פירושי רש"י אלו:
בפרשתינו: "וכן מדתו של הקב"ה מביא פורענות על רשעי
עובדי כוכבים".

שם: כשהקב"ה מתנקם ברשעים (ואינו אומר שם ו"כן
מדתו של הקב"ה"), ואינו אומר "רשעי עובדי כוכבים".

בפרשתינו: "שישמעו ישראל וייראו".

שם: "שמו מתגדל ומתכבד".

ומה שרש"י מביא פסוקים אחרים בכל מקום מובן,
שבפרשתינו אומר "שישמעו ישראל) וייראו", לכן מביא
פסוקים בנוגע ליראה, ובפרשת בשלח אומר "(שמו) מתגדל
ומתכבד", לכן מביא פסוקים בנוגע ל"כבוד".

אבל זה גופא צריכים להבין כנ"ל.

ועיקר השאלה (בפרט זה) הוא בנוגע לפרשתינו, שמה
שרש"י אומר בפרשת בשלח "(שמו) מתגדל ומתכבד" מובן,
שהרי בפסוק נאר שם: ...ואכבדה וגו'.

אבל בפרשתינו שהפסוק מסלים: ...והרבתי את אתתי
ואת מופתי וגו', למה אומר רש"י שזה מביא דוקא ליראת
הקב"ה, ולא להכיר גדלות וכבוד הקב"ה על דרך שנאמר
בפרשת בשלח.

ג) עיין בפירש"י בפרשת שמיני ד"ה ועל כל פני העם
אכבד (י, ג), וז"ל: כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתירא
ומתעלה ומתקלס א"כ באלו כ"ש ברשעים וכן הוא אומר נורא
אלקים ממקדשיך אל תקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך, עכ"ל.

וצריך להבין, למה כאן אומר רש"י: "מתירא ומתעלה
ומתקלס", משא"כ בפרשת בשלח: "שמו מתגדל ומתכבד".
דהיינו נוסף לזה שיש שינוי בהתוארים של כבוד שרש"י
מביא, - ("מתעלה ומתקלס" - "מתגדל ומתכבד"), מוסיף
רש"י בפרשת שמיני גם "מתירא", ובפרשת בשלח אומר רש"י:
"שמו (מתגדל ומתכבד)", משא"כ בפרשת שמיני אומר סתם:
"מתירא ומתעלה ומתקלס".

(ד) גם בפרשת שמות (ד, כא) כתיב: ...ואני אחזק את לבו וגו', ולמה לא פירש רש"י כל פירוש זה שם.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

יג. בפרק ז' פסוק ט' בנוגע המופת דהלשכת המטה לפני פרעה, אמר ה' שזה יהי' ע"י אהרן.

ולכאורה צריך להבין:

(א) מדוע שונה מופת זה מכל שאר המופתים שהי' ע"י משה.

ובפרט:

(ב) לפי מה שפירש רש"י בנוגע למכת דם שאמר ה' שהשלכת המטה יהי' ע"י אהרן, מפרש רש"י הטעם מפני שמה נלצל ע"י הלאור, ואינו ראוי שיכה את הלאור, ועפ"ז ברור שלפי שיטת רש"י קשה בפשוטו של מקרא מדוע מצינו השלכת המטה ע"י אהרן, וא"כ מהו הטעם שהי' ע"י אהרן במופת המטה, ומדוע אין רש"י מפרש זה.

(ג) בפסוק יז שם כתוב שאמר ה' למשה להגיד לפרעה "בזאת תדע כי אני הול' הנה אנכי מכה במטה אשר בידך" - הלא לא הי' ההכאה אלא ע"י אהרן?

ישיבת חנוך לנער
- שיעור ו' -

יד. בפרק ז' פסוק יא מפרש רש"י בד"ה "בלהטיהם, בלחשיהון ואין לו דמיון במקרא ויש לדמות לו להט החרב המתהפכת דומה שהיא מתהפכת ע"י לחש". ולקמן בפרק ז' פסוק כ"ב מפרש רש"י בד"ה "בלטיהם, לחש שאומרין אותו בלט ובחשאי, ורבותינו אמרו בלטיהם מעשה שדים, בלהטיהם מעשה כשפים" ע"כ.

וצריך להבין למה מפרש רש"י ב' פעמים. * מה הפי' בלהטיהם אחרי שכבר הסביר זה לפני י"א פסוקים הסביר רש"י כבר מה פירושו של בלהטיהם? וגם צריך להבין שינוי הלשון בין רש"י בפסוק י"א לפסוק כ"ב?

הת' אברהם אשר בעלינאוו
- תלמיד בישיבה -

ועד"ז שאל הת' אברהם קעלער - תלמיד במתיבתא -

טו. בפרק ז פסוק כב ברש"י ד"ה ויחזק לב פרעה פירש"י וז"ל: "לאמר ע"י מכשפות אתם עושים כן תבן אתם מכניסין לעפרנים עיר שכולה תבן אף אתם מביאין מכשפות למצרים שכולה כשפים".

וצ"ע מה מכריח רש"י לפרש זה פה ולא לפני זה בפסוק י"ג, ובפרט ששם נראה הענין יותר, שפרעה קרא למכשפים והם עשו ג"כ נחשים מהמטות משא"כ בפסוק כ"ב כתוב רק ויעשו ולא שפרעה קרא אותם וכו'.

ואפשר י"ל משום ששם בלע אהרן את מטותם לכך אין זה שייך כ"כ.

הת' שניאור זלמן צירקינד
- תלמיד בישיבה -

טז. על פסוק (ח, יח) מפרש רש"י בד"ה והפלתי "והפרשתי וכן והפלה ה' (שמות ט) וכן לא מבוהלת וכו'".

ועל פסוק (ט, ד) מפרש רש"י בד"ה והפלה "והבדיל" ולכאורה למה צריך רש"י לפרש פעם שני' והבדיל מאחר שפירש כבר בזהפליתי. ועוד שרש"י כותב בזהפליתי - "והפלה ה'" ראי' לזהפליתי.

הת' שלום דובער שילנער
- תלמיד בישיבה -

* להעיר שהם ב' תיבות שונות בלהטיהם, בלטיהם.

המערכת

רשימת ביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א בפירש"י דפ' בא

נת' בהתוועדות	ד"ה	פרק ופסוק
בא תשכ"ה (1)	ולאמר ה' אל משה בא אל פרעה.	י, א
בא תשכ"ה (2)	שתי.	שם
בא תשמ"א	למה אין רש"י מפרש מהו הדיוק בתיבת "במושבותס".	י, כג
בא תשמ"ו	לא נדע מה נעבוד.	י, כו
בא. יתרו תשי"מ (3)	כחצות הלילה.	יא, ד
בא. בשלח תשד"מ	למה אין רש"י מבאר פל' הפסוק.	יא, ז
שם	לא יחרץ כלב לשונו.	שם
בא תשל"ג	למה אין רש"י מפרש מדוע כתוב כאן "ויחזק ה' את לב פרעה".	יא, י
בא תשמ"ז	בארץ מצרים.	יב, א
בא תשל"ז (4)	והי' לכם למשמרת.	יב, ו
בא תשל"ו	ועברתי.	יב, יב
בא תשמ"ז	ליל שמורים.	יב, מב
בא תשמ"ג	זאת חוקת הפסח.	יב, מג

יג,ג זכור את היום הזה. וילך תשכ"ט (5)

יג,ה את העבודה הזאת. ליל ב' דחגה"פ תשכ"ח

יג,לא למה אין רש"י מפרש מדוע מרע"ה אמר קודם ענין הפסח, ולא "קדש לך" וכו'". בא. תצוה תשמ"א

יג,יד כל ישאלך בנך מחר. ליל ב' דחגה"פ תשכ"ח

שם שם. בא תש"ל (6)

שם מה זאת. ליל ב' דחגה"פ תשכ"ח

יג,טז ולטוטפות בין עיניך. בא תשכ"ה

(1) לקו"ש ח"ו ע' 57 ואילך. (2) שם ע' 82 ואילך. (3) לקו"ש חכ"א ע' 55 ואילך. (4) לקו"ש חט"ז ע' 114 ואילך. (5) לקו"ש חל"ד ע' 136 הערה 14. (6) קיצור מה"לינה של תורה" בהפירש"י: לקו"ש ח"ו ע' 268 ואילך.

נערך ע"י הרב יוסף יצחק שגלוב
- תושב השכונה -

ש ו נ ו ת

הערות על סידור עם דא"ח

(המשך מגליון דש"פ שופטים אשתקד)

יז. פ,ג מי כמוך בעל גבורות - מליל ש"פ ויקהל תקס"ד.

צא, ג והאיש משתאה - מיום שבת פ' חלי שרה תקס"ג.
הנחת ר' - משה בן אדה"ז - נדפס בסה"מ תקס"ג ע' לו.

צז, ד ביאור למ"ש בלק"א פנ"ב נ"ג ענין היכל ק"ק דבריא - מש"פ עקב תקס"ד.

ק, ג להבין ענין נט"י - מש"פ וישלח תקס"ב נדפס ג"כ בסה"מ תקס"ב ע' קד.

קא, ג להבין ענין המוציא לחם מן הארץ - מיום ג' פ' תולדות תקס"ג ליובאוויץ. הנחת ר' משה נדפס בסה"מ תקס"ג ע' לט.

קב, א ענין ברכת הזימון - מ[ש"פ משפטים] תקס"ו.

קד, א להבין בתוס' ביאור ענין ברכת הזימון - מיום שבת פ' ויקרא תקס"ו. נוסח אחר נדפס בסה"מ הקצרים ע' שיא.

קו, ג ת"ר מנין לברכת המזון מן התורה - נוסח אחר נדפס בלקו"ת עקב יד, א. נוסח אחר נדפס בתו"א סה"ד. וראה סה"מ הקצרים ע' מ.

קיא, א והקימותי את בריתי - נוסח אחר נדפס בלקו"ת עקב טז, ג.

קיד, ג להבין שרשי הדברים - נזכר באוה"ת בהעלותך ע' שנד: חורף תק"ע.

קכח, א ענין רב שמואל בר רב יצחק - מחתונת אדמו"ר
הצי"צ [פ' ויצא] תקס"ד.

קכח, ד כ"ד על כל כבוד חופה - נוסח אחר נדפס
בלקו"ת שה"ש מז, ב. משי"פ נשא תקס"ז.

קכט, ד להבין שרשי הדברים הנ"ל - ביאור על תורה
שבזלאבין, שקלאב. נוי"א נדפס בהנחות הר"פ ע' מט. נוי"א
נדפס בסה"מ נביאים ע' לד. לקו"ת שה"ש מז, ג.

קלב, ג להבין בברכת חתנים מ[פ' וירא?] תקס"ד.
נוסח אחר נדפס בתו"א ו, א (ד"ה להבין ענין הברכות).

קלג, ד כי הנה יוצר הרים מ[פ' וירא?] תקס"ד. נוסח
אחר (ומתחיל: שמח תשמח) נדפס בסה"מ ש"ס זהר תפלה ע'
תפט.

קלז, ג שוש תשיש ותגל העקרה - מ[ש"פ ויצא] תקס"ד.

קלז, ב שמח תשמח - מ[ש"פ ויצא] תקס"ד. נדפס ג"כ
בסה"מ הקצרים ע' ד.

קלז, ג אשר ברא ששון ושמחה - מתקס"ד לפני ר"ה
(אוה"ת תולדות קסא, ב).

קלח, ב מהרה ה' אלקינו - מליל ש"פ נשא תקס"ז.
הנחת המהרה"ל נדפס בעבודת הלוי ח"ג פו, א. ובתו"א ויגש
מד, ד (בכותרת: ולתוספת ביאור כו' יובן ממ"ש בברכה
אחרונה דנישואין).

קלט, א למנצח על השמינית - נמצא בגוכליק 1196
לז, א [משנת תקס"ז בין מאמר דיום שבת פ' תצוה למאמר
דשבת פ' ויקהל]. בכותרת: בעז"ה (ברית מילה) תורה
וביאור כאחד (פדיון הבן). נוסח אחר נדפס בלקו"ת תזריע
כ, ג. ונמצא בכ"ל בכותרת: בעזר"ה על ב"מ אצל ב"ד ר'
ברוך שיחי'.

קמה, א ולא יקרא עוד שמך את אברהם - מיום ב' פ'
תולדות תקס"ו על ברית מילה (תורה ברבים), הנחת ר' משה

- כ"ד טבת - סיום הרמב"ם - שנת תשמ"ח - כה

נדפס בסה"מ תקס"ו (ע' נה). הנחת המהרי"ל נדפס בתו"א יב,א.

קמז, א להבין שרשי הדברים הנ"ל - מש"ק פ' תולדות (ביום השלישי למילה), הנחת ר' משה נדפס בסה"מ תקס"ו ע' סא. נו"א נדפס בתו"א יב,ג (ומתחיל: והבדילה הפרוכת לכם).

קנו, א ענין המקוה - נמצא בכ"י 1195 בכותרת ע"ש פ' דברים [ובסה"מ ענינים ע' תקפ כתבו שכן] הוא משנת תקס"ב או תקס"ג. אך מעבר לדף נמצא סיום ד"ה ענין ג' על יום המלכות תקס"א הרי שהוא משנת תקס"א]. והמשכו בכ"י 1003 נז [א-ב].

קסא, א להבין מאמר הידוע אנת הוא חד - מיום א' פ' מסעי תקס"ה. נדפס ג"כ (מתקס"ב, ג שו"ה תחתון כו') בסה"מ תקס"ה ע' תרח"צ. הנחת המהרי"ל נדפס בלקו"ת ואתחנן יא,ד (ובלי ההגהות בתו"א לעמבערג כ,ב).

קסד, ב להבין המאמר כד אנת תסתלק מינייהו - נרשם במפתח כ"י 1196 "להבין המאמר אי אנת תסתלק מינייהו קנ, א" משנת תקס"ח בין מאמר דש"פ נח למאמר דליל ש"ק פ' וליצא.

קסח, א כגוונא דאינון מתיחדין לעילא באחד - משבת שלפני חג הפסח תקס"ח. נדפס ג"כ בסה"מ תקס"ח ע' קמט.

קעג, א - ר"ש הוי אמר דכי אתקיננו סעודתא דמהימנתא - מיום שבת פ' יתרו תקס"ז (מאהליב). נו"א נדפס בהנחות הר"פ ע' יז.

קעה, א השמים מספרים כבוד אל כו' - מליל ש"פ ויגש תקס"ז, נמצא בכ"י 1025 קמח, א.

קפ, ד אמר פי' בזהר שם - מליל ש"פ ויחי תקס"ז. נו"א נדפס בהנחות הר"פ ע' ג.

קפח, ג מזמור שיר ליום השבת - מחורף תקס"ז. הנחת ר' משה נמצא בכ"י 237 נדפס בסה"מ ש"ס זהר תפלה ע' שפא.

קצב, ג נשמת כל חי - מ[ליל] שבת פ' ואתחנן תקס"ז.

קצט, ג בלומא דשבתא בסעודתא תניינא - מש"פ יתרו תקס"ז.

רב, ג יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי - מיום שבת פ' תצוה תקס"ז. נוסח אחר נדפס בתו"א טו, ג.

הת' יוסף יצחק קעלער
- תות"ל 770 -

יח. במפתח ענינים מכ"ק אדמו"ר שליט"א לתו"א מערכת חנה* מצלין: סא (ותתפלל ח. על ה' גו' צבאות) עטא ולח. אין ילדים ותתפלל על ה' ובכה תבכה).

ולהעיר:

א) מה שנשמך סא אוצ"ל סג [ואף שבריש המפתח כתב נסמן מקום תחלת הענין, לכאו' אינו שייך לנדו"ד].

ב) וממשיך שם (ותתפלל ח. על ה'.

לכאו' כוונתו שמעתיק לשון התו"א ולפום ריהטא לא מצאתי תיבה זו (ח = חנה) בתו"א. ואין לומר שמעתיק לשון הכתוב: ותפלל ח. כי בכתוב ליתא תיבת ייב.

ג) וממשיך שם עט, א (ולח. אין דים ותתפלל על הו"ל).

ולהעיר שבתו"א שם (עט, א) כתוב ותתפלל חנה על ה', אבל במפתח השמיט תיבת חנה ולכאו' משם כי ליתא בכתוב. אבל עפ"ז צ"ע מדוע בפעם הראשון (ס, ג) כשתיבת

* לזכרון הצדקנית הרבנית מרת חנה ע"ה אמו של - יבלח"ט - כ"ק אדמו"ר שליט"א. לקראת יום הולדתה כ"ח טבת הבע"ל.

חנה ליתא בתו"א אז מעתיקו (במפתח הענינים) ובפעם הב' כשתלבת חנה איתא בתו"א אז משמיטו.

הרב לוי יצחק דרוקמאן
- ירושלים עיה"ק -

יט. בשיר הפתיחא עה"ת כותב הרמב"ן פירושי רבינו שלמה [רש"י] עטרת צבי וצפירת תפארה, מוכתר בנימוסו במקרא במשנה ובגמרא, לו משפט הבכורה.

ועפ"ז יש לעיין במ"ש הרמב"ן:

(א) וירא יט, כד: אני תמה על הרב [רש"י] ז"ל שכתב מן ההגדות דעות חלוקות ומשוה אותם.

(ב) וירא כא, ט: ואף כאן הרב כותב המחלוקת כולם.

(ג) בהר כה, ט: הרב [רש"י] מפני בקיאותו בתלמוד והכל לפניו כשלחן ערוך אינו חושש וסותם הברייתות והן מטעות לשאר בני אדם.

(ד) בדרשה לר"ה [כתבי הרמב"ן ח"א ע' ריט] הרב [רש"י] אינו מדקדק כל כך בפירושי החומש וכותב האסמכתות כמו שמוצא אותם בספרא ובספרי ובמכילתא.

הרב שניאור זלמן ליבערמאן
- ברוקלין נ.י. -

כ. ברמב"ם הל' מלכים פ"י, ה"ז [השיעור דכ"ד טבת]: "במילה נצטוה בה אברהם וזרעו בלבד שנאמר אתה וזרעך אחריך יצא זרעו של ישמעאל שנאמר כי יצחק יקרא לך זרע" מכלל שהוא לבדו זרעו של אברהם המחזיק בדת ובדרכו הישרה. והם המחויבין במילה. וממשיך בה"ח: אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם. . חייבין במילה.

הנה בכ"מ [בדא"ח] מובא אברהם שיצא ממנו ישמעאל

ולע"ע לא ראיתי מובא שיצאו ממנו בני קטורה [בספר המפתחות למאמרי אדה"ז וכן בספר הליקוטים דא"ח להצ"צ לא הובא ערך בשם זה]. ולכאו' מדברי הרמב"ם הנ"ל משמע שהם למעלה מ(בתי) ישמעאל.

אבל לאידך משמע שאברהם שלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי לכאו' משמע שהם למטה ממנו [ולכאו' צ"ל (עכ"פ לרש"י) שהיו כשרים בחי אברהם אע"פ ששלחם מיצחק שהרי נחסר ה' שנים מחייו כדי שלא יראה את עשו יוצא לתרבות רעה ובאם לא היו כשרים הלא חסר בשיבה טובה של אברהם].

ולכאו' צ"ל שנכללים ב[אברהם שיצא ממנו] ישמעאל ע"פ מה שראיתי בזהר תרומה קמז, ב דאמרן דאברהם הא אוליד באינתו אחרא תחש (נ"א: רזא דתחש) רצ"א [בוירא כב, כד בהכתוב ופלגשו ושמה ראומה ותלד . . . ואת תחש - המעתיק] ואת תחש ואילן אינון באימא דישמעאל אחוהוון דישמעאל כמה דאית דרגא בעשו ה"נ אית דרגא בישמעאל. אימא דישמעאל אולידת לתחש . . . אברהם ושרה עבדו . . . ונפשין . . . בסטרא דקדושה ה"נ עבדו נפש בסטרא אחרא דאלמלא . . . דאתער אברהם בסט"א לא אשתכו גיורין בעלמא כלל.

וראה במפרשי הזהר אור החמה; מקדש מלך; וניצוצי אורות שם, ועדיין צ"ע מהו ענינם.

הרב שאול גראסבערג
- אה"ק -

כא. בשו"ע או"ח ח"א סי' א' הלכה א' וז"ל הב"י:

"יתגבר כארץ לעמוד בבוקר לעבודת בוראו שיהא הוא מעורר השחר" עכ"ל.

ובט"ז אות ב' שם וז"ל:

"לכאורה אין שייכות זה הענין אלא הוא זריזות בפ"ע אלא הענין הוא שאין דומה העושה מצוה ע"י התעוררות של אחרים לעושה ע"י עצמו. ועפ"ז נ"ל מ"ש רבינו הטור אני מעיר את השחר ואין השחר מעיר אותי דב'

סיפא ל"ל, ונראה דמצינו אדם מבקש את עצמו מלמטה מבקשין אותו מלמעלה וכ"ה לענין התעוררות שיש ב' מיני התעוררות שתחלה מתעורר מלמטה ואח"כ בא עליון התעוררות העליון לסייע לו וע"ז שיבח דוד את עצמו שהי' במעלה כ"כ שהתעוררות שלו מלמטה גדולה כ"כ שא"צ לסייע התעוררות של מעלה וע"כ אמר אני מעיר השחר כמו לקדושת ישראל כמ"ש על אילת השחר ומעלה זאת אינה אלא לדוד וכיוצא בו אבל אנו וכיוצא בנו הלואי שנזכה להתעוררות מלמטה כדי שיבא אח"כ מלמעלה ע"כ לא זכר הש"ע (הב"י הוספת הכותב) רק שיתגבר לזה שלכל הפחות יהא מעורר השחר אף שלא יזכה למעלה השני' שזכרנו" עכ"ל.

(ובספר משנה ברורה ובספר כף החיים ראיתי שמביאים רק הלשון שיהא הוא מעורר השחר בלא הסיפא ולא שהשחר יעיר אותו).

והנה בשו"ע אדמוה"ז במהדורא קמא מביא רק הלשון "שיהא הוא מעורר השחר" אבל במהדורא בתרא, כותב ב' הלשונות "כדי שיהא הוא מעורר השחר כמ"ש אעירה שחר אני מעורר השחר ואין השחר מעיר אותי".

והנה ל"ל דבמהדורא קמא כתב אדמו"ר הזקן דבר ששייך לכאו"א מישראל אבל במהדורא בתרא קודם כל כתב הדבר ששייך לכאו"א מישראל ומביא ראי' לזה מהפסוק "אעירה שחר" ולאח"ז מוסיף מעלה ששייכת אצל כו"כ מישראל "אני מעורר השחר ואין השחר מעיר אותי" וכמ"ש הט"ז שם.

הת' מנחם ישראל שוחט
- תלמיד בישיבה -

כב. באו"ח סימן רס"ג סעיף ו' כותב אדה"ז וז"ל: "לא יקדים למהר להדליקו מבעוד היום גדול לפי שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת, וגם לא יאחר. ואם רוצה להדליק הנר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת באותו שעה סמוך להדלקה רשאי, כי כיון שמקבל עליו שבת לאלתר אין זו הקדמה ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע זמניות קודם הלילה, (עיי' סי' רס"א) ואם הדליק הנר בעוד היום גדול ולא קבל עליו שבת מיד צריך לכבותו

ולחזור ולהדליקו לצורך שבת כדי שתהי' ההדלקה עצמה ניכרת שהיא לכבוד שבת, ומכאן סמכו הקדמונים שהיו משגרים התינוקות מבהכ"נ לבתיהם קודם ברכו שיצו להדליק אז ולא ידליקו קודם מנחה, כיון שאינן מקבלים אז עליהם את השבת."

והנה, אף שבכללות נקט לשון המחבר ורמ"א בסימן זה סעיף ד' בכמה מקומות שניה מלשונם וצריך להבין מה בא לחדש או להדגיש בשינויים אלו.

ועל הסדר: א) המחבר כ' "ואם רוצה כו' ולקבל עליו שבת מיד", ואדה"ז כ' **לאחר**. ב) אדה"ז מוסיף (שעה ורביע) **זמניות**. ג) הרמ"א כ' "ואם ה' הנר דולק מבעוד יום גדול יכבנו וכו'", ורבינו כ' "ואם **הדליק** כו' ולא קבל עליו השבת כו'". ד) אדה"ז מוסיף מדברי המרדכי (הובא ברמ"א סק"י) מכאן סמכו כו'.

ולכאורה יש לבאר הדברים כדלהלן:

א) אדמו"ר הזקן דינק לכתוב, שאינו מיד (כפשוטו) ממש, אלא "בשעה הסמוכה" דבאמת יש לו להמתין לקבל שבת (אחר הדלקתו) כשיעור צליית דג קטן, וכן מפורש בקו"א סק"ב וז"ל: ומ"ש השו"ע מיד **לאו דוקא תיכף ומיד אלא לאחר** בהמשך הקו"א שם ז"ל: "מכל מקום שיעור זה (דצליית דג קטן) הוא פחות הרבה מרביע שעה כדמוכח משיעור מליחה שהוא כשיעור צלי' אף לחתיכה גדולה וכו' עכ"ל. (וכן פסק ה"תהלה לדוד" כאן סעיף ד' ח').

ונראה כוונת אדה"ז דמאחר דקבעו (לו"ד ס"ט סעי' ו') שיעור מליחה כדי הליכת מיל שהיא י"ח דקות גם למליחת חתיכה גדולה, זהו כשיעור צלייתו. א"כ, הגם דאינו להקל במליחת דג קטן (במליחת חתיכה קטנה מאחר דלא חלקו) מ"מ להחמיר, בטח השיעור דצליית דג קטן היא פחות מ"ח דקות, ויש להעיר דלפי שיטת אדה"ז בסעי' י' דמעיקר הדין הוי מיל כ"ד דקות, אלא שיש **להחמיר** לגבי חמץ שהוא שיעור י"ח דקות, א"כ לגבי מליחה נראה ברור שיסבור שצריך שיעור כ"ד דקות גם בדלעבד שלצורך אורחים דלא בעי שעה אחת. (רמ"א על אתר) ודלא כסתומת הש"ך (שם ס"ק ה') כדברי המחבר ואולי לזה נתכוון הצ"צ בפסקי דינים קנ"ב בצינונו לשו"ע תנ"ט. ועל דרכי תשובה ס"ק

ק"ט דהכריע כן.

ולכאורה מוכרח זה מדברי המחבר עצמו בסעיף י' דאם א"א לשהות כלל איזה תועלת יש בתנאי של אי קבלת שבת בהדלקה?

(ב) הא דמוסיף דשעה ורביע אלו הם זמניות, הגם שהוא לכו"ע וכבר נתבאר בסי' רס"א סעי' ה' (כמצויין בפנים), יש לומר שרצה להדגיש זאת כאן מאחר דיש לכאן סברא להיפך בהיות שלכאן טעם הדין הוא שיהא ניכר שהוא לכבוד שבת, הוא אמילא שנוגע (רק) הסמיכות לשבת בפשטות לשעות שוות (של ששים דקות) ועל דרך הנזכר בסי' רס"ב סעי' ה' שטוב להתרחץ ולהתלבש סמוך לשבת "כדי שילבש אותה סמוך לשבת ויהא ניכר שבשביל כבוד שבת הוא לובשם", שפשוט שאין בזה נ"מ באורך היום בשעות הזמניות. לכן, הדגיש שמכל מקום תלה בפלג המנחה ולפי שעות זמניות.

וי"ל טעם הדין, שהגבלה זאת של שעה ורביע אינו מצד ההיכר, דדי לזה שמקבל שבת לאלתר, אלא שבכלל, קודם פלג המנחה א"א שיחול קדושת שבת גם בקבלתה, וא"כ על כרחך הוי הקדמה מזמן כניסת שבת.

(ג) בטעם השינוי מ"דולק" ל"הדליק", הנה מלשון הרמ"א "ואם הנר דולק כבר" דייק הרע"א שהמדובר בנר שדולק לענין אחר, ולא שהדליק לצורך שבת כלל ואם הדליק לצורך שבת באמת אין צורך לכבות גם בלא קיבל שבת, וא"כ נראה ברור דאדה"ז בכותבו הדליק וכו' בא לשלול דיוק זה ולומר שאם לא קבל שבת לאלתר, גם שהדליק לצורך שבת, ובברכה, חייב לכבות ולחזור ולהדליקה ובאמת מפורש כן בדבריו בסעי' י"א בדין אשה שמתנה ואינה מקבלת שבת עד לאחר זמן מפני שצריכה לחפוף או ללכת לחופה, וז"ל א"כ אם גם הבעל לא יקבל לאלתר יצטרך לכבות הנר ולחזור ולהדליקה סמוך לחשיכה כמו שנתבאר למעלה" עכ"ל.

והנה ב"ביאור הלכה" ד"ה מבעוד יום כו' הביא חיזוק לדברי רע"א וז"ל "דלא יקדים היינו רק לכתחילה דומיא דלא יאחר דהוי רק לכתחילה, ואם נרצה להחמיר לכבות ולחזור ולהדליק כדי שתהי' הדלקה בזמנה ולא יעבור על לא יקדים יצא שכרו בהפסדו, דתהי' ברכתו

הראשונה לבטלה עכ"ל.

והנה זה ש"לא יאחר" הוי רק לכתחילה, הגם דאינו מפורש בגמ' מוכח היא מסוגית הגמ' שבת דף כ"ג: דאשת רב פפא היתה מאחרת בהדלקתה עד שאמר לה רב יוסף שאין לעשות כן, על דרך עמוד האש במדבר ששכן (על המחנה) **מבעוד יום**. ובודאי גם מתחילה שהיתה "מאחרת", לא היתה מדלקת מזמן האסור בדיעבד (ח"ו), (עיין ר"ן דף י' ע"א-ע"ב ברי"ף) ד"ה ומדאמרין, אבל צריך להקדים לכתחילה.

והנה, בטעם הצורך להקדים יש ב' אופנים כשיטות הגמ' כפי' רש"י דלומדים מעמוד האש ד"אורח ארעא" להקדים האש הבא לצורך הלילה בעוד יום. ובר"ן שם נראה על דרך זה - להוסיף (עוד) מחול על הקודש, אך ב"בליאור הלכה" ד"ה בעוד היום גדול כ' וז"ל: "הוא ברייתא דף כג: דתנינא שם וכו' ואיחור נקרא כו' **דשמא בין כך ובין כך יאחר הזמן**" עכ"ל. ואדמוה"ז סותם לשונו ולא פירש טעמו, ואפשר שיש נתינת מקום כב' האופנים, כפפנים.

ונראה שפירש כן לפי שבהמשך הגמ' הובא שרצתה אשת ר' פפא להקדים הרבה ומסיים "אמר לה ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ולא יאחר" ונראה לו (לביאור הל') שבא ההוא סבא להוסיף הדין דלא יקדים **וגם לחלוק בטעם דלא יאחר** כנ"ל, וצריך ביאור הוכחתו לזה.

והנה לב' האופנים נראה לחלק (כפי פסק אדה"ז) בין דין לא יאחר ולא יקדים, (פשטות הגמ', וביאור ההלכה הנ"ל). לאופן הא' (כפשטות הגמ') לא יאחר הוא **הידור** (הוספה) בקדושת שבת, דמתחיל בענינו קודם זמנו, וא"כ י"ל שגם אם יאחר, לא חסר כ"כ במעלת הדלקה עצמה, **דלאחר שהדליק** הרי (נוסף לזה שפועל שלו' בית הדרוש) ניכר בו שהודלק לכבוד שבת, משא"כ בהקדים יותר מדאי, ודאי חסר בענין ההדלקה, דנראה הדלקת (ודליקת) הנר כצורך חול ממש.

ולאופן הב' (ביאור הלכה) דהוי משום חשש חילול שבת, עוד יותר חלוקין הדינים, דודאי זה שמדליק בצמצום עם זמן האיסור, הגם שמזלזל **באיסורי** שבת, אין זה מגרע במעלת כבוד שבת הנפעל בהדלקה. משא"כ אם

הקדים, כנ"ל. ועפ"ז יובן פסק אדה"ז שפסל גם בדיעבד הדלקה מוקדמת מבלי לקבל שבת לאלתר, ולא כ' כן בנוגע איחור.

ד) על דברי המגן אברהם המובאים בסוף הסעיף, כ' ה"ביאור הלכה" ד"ה גם לא לאחר, שלא העתיקו במשנה ברורה מאחר דלא שייך בזמנינו דמתפללים תפילת מנחה "עם דמדומי חמה" וברכו (עכ"פ) בין השמשות, וא"כ בטח שלא די שישלחו התינוקות קודם ברכו, אלא ידליקו קודם מנחה, (דאח"כ הוי כבר שקיעה). ותמה על הבאר היטב דהעתיק דברי המ"א, עד כאן תוכן דבריו. ולטעם רבינו שהעתיק דברי המ"א י"ל בפשטות שבזמנו ג"כ היו (בכמה מקומות) מקבלים שבת מבעוד יום (וכנראה מסימנים דלקמן, רס"ד, רס"ז) אך בלא זה י"ל שעכ"פ יצא לנו הוראה מזה שאין למדליק להפסיק בתפילת מנחה (בין הדלקה לקבלת שבת), דמשום זה שלחו **לאחרי** מנחה, כמפורש.

הת' הלל סיימון

- תות"ל 770 -

לזכות

הילדה אינדל שתחי'

לאורך ימים ושנים טובות

נולדה כ"ד טבת

שנת תשמח, שנת הקהל

*

נדפס ע"י הורי'

הרה"ת ר' לוי יצחק וזוג' מרת ביילה פעשא שיחיו

שפירא

תנח
יכל
המכ

שם לא
לא משמח

י")